

Zsinati beszámoló

Pröhle Gergely országos felügyelő

2017. november 24.

Bevezető

A reformáció kezdetének 500. évfordulója bővelkedett egyházi és világi eseményekben. Egyelőre nem lehet mérleget vonni azzal kapcsolatban, hogy mindennek milyen maradandó hatása lesz, ugyanakkor már most sem kétséges, hogy e jeles időszak növelte azt a tudatosságot, ami egyházunk működésének fenntarthatóságát segíti. Nem könnyű szakítani régi beidegződésekkel, búcsút venni olyan gyakorlatoktól, amelyek egy más időszakban, más személyi és anyagi feltételek mellett alakultak ki, mára azonban elvesztették hatékonyságukat. A történelmi visszatekintések sorozata azonban mintha felgyorsította volna azt a folyamatot, ami egyházunkat a korszerűbb, takarékosabb működés felé viszi – összhangban a sajnós nem túl biztató népmozgalmi adatokkal. Nem állíthatjuk, hogy e korszerűsítés már most látványos eredményeket produkált, ugyanakkor bizonyos tétováság, bizonytalanság nagyon is érthető olyan helyzetekben, amikor a tradíció legalább annyira fontos, az önazonosságunkat meghatározó tényező, mint a Jóisten előtti felelősségünk abban, hogy egy jól és gazdaságosan működő intézmény segítségével igyekezzünk megfelelni a missziói parancs elvárásainak. Jelentésemben – a teljesség igénye nélkül – azokra a történésekre térek ki, melyeket a fent leírt gondolkodási folyamat fontos elemeinek tekintek. A választási ciklus végén ugyanakkor igyekszem a távlatos ügyeket előtérbe helyezni.

I. Az Országos Presbitérium tevékenysége, az egyház anyagi és intézményi helyzete

Az Országos Presbitérium működését a beszámolási időszakban a testvéri együttgondolkodás és együttműködés jellemezte, ami az olykor éles viták alkalmával is konstruktív eredményre vezetett. Fontos szerepe volt ebben a Krámer György vezette országos irodának, mely az átmeneti körülmények között, számos infrastrukturális nehézség ellenére is magas színvonalon látta el feladatát, végezte az ülések előkészítését.

Komoly nehézséget okozott és okoz ugyanakkor az a jelenség, hogy a héttagú elnökség és az OP

hatáskörét nem sikerült világosan elhatárolni egymástól. Ez a szervezeti megoldás egyértelmű kudarc, a jövőben fenntartani nem érdemes. A két testület ugyanis folyamatosan abban őrlődött, hogy milyen körben és főleg mikor cseréljen eszmét valóban stratégiai, távlatos kérdésekről, miközben a nem kevésbé fontos OP-szintű döntések sorozata amúgy is sok időt és energiát vesz igénybe. Ennek következtében az OP-ülések során is akkor kerültek sorra „egész estét betöltő” témák, amikor már a napirend végén járva fogytán volt az idő és az erő. Ha ennek ellenére is sikerült az egyház számára fontos, távlatos döntéseket hozni, akkor az a vezető testületek tagjai közötti jó személyes viszonytal magyarázható, ami az informális egyeztetésekből végül vállalható testületi döntéseket formált. Ez mindenestre jó hír, még ha a hatékonyság el is maradt az elvárhatótól.

Az OP ülésein az oktatási, diakóniai intézményi, valamint az általános pályázati, gazdasági ügyek tárgyalásakor kirajzolódik egy általános kép, ami konszolidált, megnyugtató működést mutat, kellő szakmai megalapozottsággal. Mindazonáltal nagy a különbség az egyes intézmények színvonala között, mely különbségek kiegyenlítésén az illetékes osztályok dicséretes igyekezettel dolgoznak. Az alábbiakban kiemelnék néhány olyan ügyet, amit egyházunk jövője szempontjából jelentősnek érzek.

Többször is tárgyaltunk egyházszerkezetünk egyszerűsítésének, hatékonyabbá tételének lehetőségéről. A gyülekezetek jogi személyiségéről szóló diskurzus ugyanakkor már pontosan jelezte, hogy milyen nehézségek övezik, régi beidegződések gátolják az egyébként a többség által általában ésszerűnek gondolt változtatások végrehajtását, amibe olykor beletartozhat egy-egy lankadó erejű gyülekezet önállóságának megszűnése is. Az egyházmegyék számának esetleges módosulása is számos aggodalmat vetett fel, amelyekre természetesen mind figyelemmel kell lenni. Ugyanakkor nem halogathatjuk tovább a missziós szempontok következetesebb érvényesítését, struktúránknak e célhoz való igazítását.

A lelkeszi életpálya tervezhetőségére vonatkozó törekvések, Joób Máté és Kendeh Kirchknopf Péter lelkész testvéreink aktív munkájának köszönhetően, többször, több fórumon is napirendre került. Valóban mindent meg kell tenni lelkész testvéreink helyzetének javításáért, ugyanakkor a tervezhetőség legfőbb garanciája az, ha mindent megteszünk a hívek megmaradásáért, új, pezsgő evangélikus közösségek létrehozásáért.

Több alkalommal is élénk vita folyt az Országos Presbitérium ülésein a misszió kérdéséről, ami nem pusztán a kérdés fontosságát, hanem bizonyos kérdések tisztázatlanságát is jelzi. A missziói

stratégia ügyének viszontagságai után a missziói bizottság tagjainak lemondása egy személyi döntés következményeképpen elkerülhetetlenné teszi annak kijelentését, hogy a misszió kérdése nem lehet egyik vagy másik lelkeségi irányzat ügye, az az egész egyház számára létkérdés. Ennek fényében tudatosan arra kell törekedni, hogy a misszió ügyében szükséges egységet senki ne próbálja meg megtörni, a misszió ügyét kisajátítani. Gyülekezetplántálási kezdeményezéseink is csak akkor lehetnek sikeresek, ha képesek vagyunk megteremteni azt az egységet, ami ilyen horderejű feladatok ellátásához szükséges.

Ezzel összefüggésben kell látnunk mindazt, ami az oktatási területen történik. Az a tény, hogy a Deák téri gimnáziumunk a legjobb egyházi fenntartású középiskolaként ötödik az országos rangsorban, az amúgy nem túl barátságos médiumokban is kiemelt láthatóságot biztosít az evangélikus oktatás minőségének. Ez természetesen komoly felelősséggel is jár – minden szinten. Az óvodai neveléstől a felsőoktatásig érdemes átgondolni az oktatásban rejlő missziós lehetőségeket. Az OP ülésein gyakran téma volt az intézmény-átvételek, alapítások kérdése. Továbbra is meggyőződésem, hogy csak ott érdemes az intézményi fejlesztésre gondolni, ahol ezt élénk gyülekezeti élet kíséri. (Ez igaz a diakóniai intézmények átvételére is.) Régóta képviselt álláspontom szerint a minőségi óvodai ellátás fontos gyülekezetépítési eszköz, érdemes lenne tehát erre a területre a jelenleginél is nagyobb hangsúlyt helyezni.

Ezzel függ össze felsőoktatásunk fejlesztése is, mely – megfelelően a reménység szerint növekvő igényeknek - segíthetné az evangélikus-óvoda pedagógusok képzését, számuk növelését. Érvényes ez a szociális munkások, diakóniai területen dolgozó munkatársak képzésére is.

Többször tárgyaltunk az iskolai hitoktatás kérdéséről is, ami egy olyan területe az oktatási tevékenységünknek, ahol hatványozottan ki vagyunk téve a körülmények hatalmának. Az 1-2 fős iskolai hittan csoportok hatékonysága, a gyerekeket következetesen a gyülekezetekhez vezető ereje igencsak változó. Fontos kérdés, hogy a Nemzeti Alaptanterv átalakításával milyen irányt vesz ez a folyamat. S bár a nagyobb egyházak véleménye nyilván döntő, fontos, hogy a magunk számára is világos képet alkothassunk az eddigi tapasztalatokról.

Intézményi ügyeinkről szólva mindnyájunkat jó érzéssel tölthet el egy évvel ezelőtt megújult múzeumunk óriási szakmai és közönségsikere. A szervezeti átalakítás, az Evangélikus Országos Gyűjtemény létrehozása beváltotta a hozzá fűzött reményeket, a vezető, Hubert Gabriella közelmúltban történt állami kitüntetése az intézmény általános elismertségét is tovább növelte. Az időszaki kiállítások igényessége az intézményt rövid idő alatt a közgyűjteményi világ elismert

aktorává tette. Egyházunk zenei életére, a Lutheránia ismertségére igen pozitív hatást gyakorolt Bach h-moll miséjének országszerte történt előadása és Kamp Salamon Kossuth díja.

„Folyamatosan, ám változó intenzitással napirenden lévő kérdés egy lehetséges evangélikus kórház ügye. Szolgálatunk teljessége szempontjából valóban üdvös lenne, ha sikerülne egy ilyen intézményt nyitnunk, ugyanakkor jelenleg nem látom a bizakodásra okot adó állami készséget és azokat a pénzügyi forrásokat, melyek segítségével a fentebb már említett minőségi követelményeknek megfelelően tudnánk egy kórházat működtetni. Fontos, hogy a hazai egészségügyben napjainkban uralkodó zavaros helyzet tudatában is folyamatosan fürkésszük a lehetőségeket. E tevékenység magas színvonalára továbbra is garancia Cserhádi Péter testvérünk alapos és odaadó munkája.” E sorokat tíz évvel ezelőtti jelentésemben írtam le, s éppen ezért örömteli fejlemény, hogy most valós kormányzati szándék mutatkozik a terv megvalósítására. A fenntarthatóság kérdése persze még számos további egyeztetést igényel, ezért a magyar egészségügy állapotából is levezethető természetes szkepszis és a régen dédelgetett ügy iránti lelkesedés eredője reménység szerint józan megoldást eredményez.

Szintén tíz évvel ezelőtt írtam az alábbiakat: „Országos központunk jelenlegi állapota szégyenteljes, az ott dolgozó munkatársak számára demoralizáló. Számomra semmilyen magyarázat nem fogadható el azzal kapcsolatban, hogy miért jutott ilyen állapotra az az épület, melynek értékei mellett az esetleges eladás kapcsán most oly sokan szállnak síkra. Demagógia azzal érvelni, hogy az egyház pénzét más, elsősorban vidéki templomaink, intézményeink felújítására kellett költenünk. Noha a levéltár és a könyvtár állapota nem befolyásolja közvetlenül az országos iroda működését, a „sorsközösség” okán mégis meg kell állapítanom, hogy méltatlan és persze leginkább szomorú, hogy Luther Márton végrendeletéhez papírkupacok és feldolgozatlan iratok mellett vezet az út. Ez nem „levéltári romantika”, hanem rendetlenség. Ugyanígy megmagyarázhatatlan, hogy értékes könyvtárunk legszebb termei lesötétítve, piszkos, helyenként erős javításra szoruló falak között vegetálnak, tudományos minősítéssel bíró munkatársak pedig furcsa alakú átjáró szobákban végzik egyházunk berkein túl is értékes munkájukat. Ehhez járul még az épület különböző részein sürgősen javításra váró hibák sora és a rossz épületgépészeti megoldásokból eredő magas fenntartási költség.” Örömteli fejlemény, hogy országos központunk megújulása immáron befejezett tény, mely – mint cseppben a tenger – magában foglalja a hagyománytisztelet és a racionális, korszerű megoldások együttesét. Köszönet illeti mindezért a tervezőt, Benczúr Lászlót, az építőket, az Országos Iroda vezetőjét és munkatársait, az itt működő gyűjtemények dolgozóit, az érintett egyházkerületek püspökeit és közgyűléseit, hogy belátták az irodai működés ésszerűsítésének szükségességét. Meggyőződésem, hogy a szép, rendezett terek pozitív hatással lesznek az itt végzett

munkára, talán még a választott testületek hatékonyságára is.

És még egy idézet a tíz évvel ezelőtti jelentésből: „Ha egyházunk országos vezetése felelősen akar dönteni az egyes gyülekezetek részéről felmerülő – elsősorban persze anyagi természetű – kérdésekről, akkor elkerülhetetlen, hogy pontosabb információkkal bírjon az országszerte evangélikus tulajdonban vagy kezelésben lévő ingatlanokról, azok állapotáról. A korszerű vagyongazdálkodásnak elengedhetetlen feltétele, hogy pontosan tudjuk, hogy hol és mink van, milyen állapotban, kinek a használatában. Egy ilyen felmérés nem vonná kétségbe az adott gyülekezet illetékességét, ugyanakkor világossá tenné a helyi közösség vezetőinek felelősségét és segítené azt, hogy növekedjen az anyagi döntések átláthatósága.” Szentpéteri Kálmán vezetésével befejezéséhez közeledik azon vagyon- és ingatlangazdálkodási tanulmányok elkészítése, mely pontos áttekintést adhat a jelenlegi helyzetről és alapját képezheti egy ésszerű, anyagilag kedvezőbb gazdálkodásnak.

Egyházunk anyagi helyzete és gazdálkodása nem tartogatott meglepetéseket, az 1 százalékos felajánlások mértékének csökkenése is kiszámítható volt, az adóbevallás rendje változásainak következtében. A tartalékalapok felhasználása követte az előírásokat, józan egyensúlyt teremtve a megtakarítás és az ésszerű költsékezés szempontjai között. Forrásaink döntő része továbbra is a pályázatokból származik. Az ezzel kapcsolatos ellentmondásokról, a reális tervezhetőség és valóban egyházépítési szempontok érvényesíthetőségének hiányáról már többször írtam, mindez ma is érvényes.

Különszeretném kiemelni a Gazdasági Osztály és a belső ellenőr, Rónafalvi Györgyné munkáját. Segítségükkel a korábbinál sokkal fegyelmezettebben zajlik egyházunk, intézményeink gazdálkodási tevékenysége.

II. Egyház és közélet

Az 500. évforduló szép lehetőségeket, de komoly feladatokat is adott egyházunknak a közéleti összefüggésben való megjelenésre. Mindenekelőtt köszönet illeti mindazon testvéreket, munkatársakat és egyháztagokat, akik közreműködtek a Wittenbergi Magyar Napok és számos más ünnepi alkalom megszervezésében és végrehajtásában. E helyen szeretném megköszönni Hafenschér Károlynak az állami emlékbizottság vezetőjének odaadó és hatékony munkáját. Biztos vagyok benne, hogy neki is köszönhető az, hogy a kerek évforduló alkalmából egyházunkra, annak tanítására, történetére sok figyelem terelődött. Ugyanígy köszönet illeti egyházunk reformációi

emlékbizottságának munkáját is. A Luther-kötetek és a rajzfilm, hogy csak két példát említsek, számos elismerést vívtak ki egyházunk és országunk határain kívül is. Megnyilatkozásaink színvonala, hangütése – úgy érzem – méltó volt az alkalmak súlyához, ugyanakkor nélkülözötte azt a fajta pátoszt, ami inkább riasztó lehetett volna korunk hallgatói számára.

Az ünnepi alkalmak mellett ugyanakkor továbbra is foglalkozni kellett a hazai közéleti diskurzus állapotával, s abban egyházunk, annak vezetőinek szerepével. Korántsem baj, ha püspökeink, választott tisztségviselőink más-más hangsúlyokkal beszélnek a legégetőbb közéleti kérdésekről, a korrupciótól a menekültválságig. A megszólalások rendje, az ezzel kapcsolatos sajtómunka ugyanakkor lehetne jóval átgondoltabb, taktikusabb. A belpolitikailag éles helyzetekben az általános érvényű iránymutatás csak akkor maradhat hiteles, ha nem vetül rá a pártpolitikai elfogultság árnyéka, se pro, se kontra. Az elmúlt közel három évtizedben számos alkalommal, és bizony gyökeresen ellentétes politikai színezettel élhettük azt át, hogy az evangélikus lelkészi hitelességet politikai állásfoglalások hitelesítésére használnak fel, s így az (el)hivatus magasztossága furcsa módon keveredik az aktuális üzenet földhöz ragadtságával. Ez nem tesz jót az egyháznak – bármilyen szintről is hangzanak el ilyen kijelentések. A politikai hatalom esetleges túlérzékenysége, vagy elvárása ugyanakkor nem lehet ok arra, hogy az egyházi megszólalások túl óvatosak legyenek, vagy netán valamiféle verbális tömjénfüstbe burkolják az aktuálpolitikai döntéseket. Még akkor sem, ha valakinek az a kényszerképzete támadna, hogy ezáltal állami forrásoktól esünk el. Nem kétséges, hogy a jelenlegi Kormány egyházbarát politikát folytat. Ez nyilvánul intézmények átadásában, anyagi juttatásokban, oktatási nevelési programokban, sok minden másban. Látjuk, hogy más egyházak olykor nagyobb mértékben részesülnek mindezekből, mint ahogy ez a felekezeti arányokból következne. Korántsem vagyok meggyőződve ugyanakkor arról, hogy mindez tartósan fenntartható struktúrákat hoz létre, arról nem is beszélve, hogy a hitéleti megújulás pedig végképp nem szükségszerű következménye az állami bőkezűségnek. Mindazonáltal törekedni kell az országos és a helyi érdekérvényesítésünk hatékonyságának növelésére, amire már most is számos jó példa van országszerte. Meggyőződésem, hogy ezt akkor tudjuk elérni, ha mindenki számára érthető, a szűkebb és tágabb közösséget, mozgósítani képes üzenetekkel, Isten igéjének méltó tolmácsolásával, minőségi mondanivalóval, lelkesítő, hasznos programokkal, nyílt intézményekkel jelenünk meg a közvélemény előtt. Nincs az a döntéshozó, aki egy ilyen közösséget, annak vezetőit másokkal szemben hátrányos helyzetbe hozna.

Összegezve:

A beszámolási időszak bővelkedett lélekemelő eseményekben, érdekes feladatokban, melyekhez – itthon és külföldön – igyekeztem erőm szerint hozzájárulni. Isten iránti hálával gondolok arra, hogy

mennyi mindent tanulhattam magam is az 500. évforduló örvéen. Köszönöm a püspököknek, felügyelőtársaimnak, a zsinat tagjainak a testvéri együttműködést, a türelmet, és különösen is köszönöm a közös gondolkodást mindazoknak, akik néhány héttel ezelőtt a felügyelők országos konferenciáján oly szép számban részt vettek. Január óta, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatójaként nem kevésbé mozgalmas, de kiszámíthatóbb életvitel mellett végzem egyházi szolgálatomat, melynek jele az is hogy ezúttal talán sikerül az éjféli határidő előtt megosztanom a testvérekkel jelen írásomat.

Kérem jelentésem elfogadását.

Próhle Gergely